

Sürdürülebilir ve Ekolojik Peyzaj Tasarım Yaklaşımları Çerçevesinde İzmir Sürdürülebilirlik Merkezi (S-Hub)

Izmir Sustainability Center (S-Hub) Within the Framework of Sustainable and Ecological Landscape Design Approaches

Ezel Yağmur ÇEBİ OKUMUŞ¹

¹arch.ezelyagmur@gmail.com, ORCID: 0009-0002-8295-271X

Doi: <https://doi.org/10.53463/splandes.202300240>

Corresponding Author/İletişim yazarı: Ezel Yağmur ÇEBİ OKUMUŞ

E-mail: arch.ezelyagmur@gmail.com

ÖZET

Bayraklı İlçesi'nin, Turan Mahallesi'nde yer alan ve yarışmaya konu İzmir Sürdürülebilirlik Merkezi (S-Hub) kapsamında kıyı alanı ve yakın çevresinin mevcut yapısının yeniden düzenlenmesi kararlaştırılmıştır. Kara ve deniz alanlarının kesişme düzlemindeki alan, kentteki sürdürülebilir ağlara/sistemlere dahil olma ve bir hub/direnç noktası haline gelme potansiyeli göz önüne alındığında, iyileştirme-geliştirme anlayışıyla tasarlanmak zorundadır. Bu gerçekler ışığında, sürdürülebilir ve ekolojik peyzaj planlama ve tasarım yaklaşımları çerçevesinde ele alınan çalışma, kentsel peyzajın estetik ve biyomühendislik ilkeler çerçevesinde ekolojik rehabilitasyon, renovasyon olanakları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ekolojik Peyzaj Planlama ve Tasarım, Kentsel Peyzaj, Sürdürülebilir Yeşil Ağlar/Sistemler, Ekolojik Rehabilitasyon, İklim Duyarlı Peyzaj Tasarımı

ABSTRACT

It was decided to reorganize the existing structure of the coastal area and its immediate surroundings within the scope of the Izmir Sustainability Center (S-Hub), located in Turan District of Bayraklı District, with a design competition opened by the local administration. The area at the intersection of land and sea areas must be designed with an improvement-development approach, considering its potential to be included in sustainable networks/systems in the city and become a hub/resistance point. In the light of these facts, in the study handled within the framework of sustainable and ecological landscape planning and design approaches, ecological rehabilitation and renovation opportunities of the urban landscape were determined within the framework of aesthetic and bioengineering principles.

Key Words: Ecological Landscape Planning and Design, Urban Landscape, Sustainable Green Networks/Systems, Ecological Rehabilitation, Climate Responsive Landscape Design

Yarışmaya konu İzmir Sürdürülebilirlik Merkezi (S-Hub) ile kentin sürdürülebilir gelişimini destekleyen, yönlendiren ve ivmelendiren çok paydaşlı bütünleşik politikalar, araştırmalar üretebilme, bu bağlamda uygulamaları yönlendirebilme hedefi taşıyan ve kendisi de bu ilkelere dayalı olarak tasarlanacak bir sürdürülebilirlik merkezi projesinin elde edilmesi amaçlanmıştır. Kuzeyde, içinde Güney Deniz Saha Komutanlığı'nın da olduğu Atatürk Ormanı'yla kaplı vadi, İzban hattıyla kesilse de, güneyde İzmir Körfezi kıyıları ile biter. Karayla denizin buluştuğu ara kesitteki düzlük alan, kadim tarihi içinde hem sayfiye, hem sanayi yapılarını içermesiyle çok özel bir konumdadır. Çok yakınında yer alan Xenopoulos, Caleya, Braggiotti ve Giraud evlerinin yanı sıra Saime Sultan Yalısı da hemen yarışma alanı önündedir. Turyağ fabrikası artık olmasa da benzer sanayi yapılarıyla birlikte uzun yıllar bu bölgenin temel belirleyicilerinden biri olmuştur (İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2023).

Benzer bir bağlamda, peyzaj tasarımını ECO.laud, Mimari proje tasarımını FREA Mimarlık ve Studio İM'in üstlendiği ve 2.'lik ödülüne layık görülen projenin çıkış noktası ve ana kurgusu; sürdürülebilirliğin en temel girdisinin kaynak kullanımını azaltacak tercihlere yönelmek olduğunu kabul ederek var olanı da yeniden kullanmanın peşinden gitmektir. Daha küçük, daha verimli, daha esnek bir planlama mantığı ile yola çıkarak gereğinden fazla yapmamak kabulü ile yapı ile yakın çevre peyzajlarının inşa eyleminin genel geçer kabullerini sorgulayıp yöntemleri yeniden ele almak hedefindeki proje, malzemelerinin yeniden kullanımı, geri dönüştürülmesi ve ileri şekilde dönüştürülmesini önceler (Reuse- Recycle- Upcycle) (ECO.laud; FREA Mimarlık; Studio İM, 2023).

Kentsel bağlamda, dağın alçalarak Bayraklı-Turan bölgesinde deniz ile buluştuğu vadinin doğal eşikleri ve peyzaj karakteri, mütemadi yayılma eğilimi sergileyen mücavir alan tarafından "baskılanmış" durumdadır. Bu durum yakın çevrede bulunan koruma statüsü sahibi alanların yanı sıra, çalışma alanının da kentteki potansiyel sürdürülebilir ağlar/sistemlere dahil olması, bir hub/DİRENÇ NOKTASI haline gelmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır (Şekil 1).

Şekil 1. Kentsel Isı Adası Tespiti/ LST Analizi (Tonç, 2023), (Erdem, Çubukçu, & Ayyoob).

Ayrıca, İzmir kentinin bölgede suyla kurduğu çok boyutlu ilişki; ona estetik değer ve karakter/kimlik katan, turistik, rekreatif, tarihi, kültürel ve doğal potansiyelini açığa çıkaran arayüz/ara yerler olan kıyı alanları vasıtası ile anlam kazanır. Kentin bu bağlamda dinamik yüzünü temsil mahiyetini taşıyan ve çalışma alanını da içeren kıyı, merkezi konumu ve taşıdığı yüksek rekreatif değere karşın mevcutta potansiyelini gerçekleştiremeyen, işlevsel çeşitlilikten

yoksun, süreksiz bir alan hüviyetindedir (Şekil 2). Proje alanında kopukluk gösteren, kıyıya paralel yeşil bandın ve rekreatif karakteristiğinin bu nedenle “sürdürülmesi” elzemdir.

Şekil 2. Süreksiz Kentsel Peyzaj Yapısı (ECO.laud; FREA Mimarlık; Studio İM, 2023).

Bu gerçekler ışığında, sürdürülebilir ve ekolojik peyzaj planlama ve tasarım yaklaşımları çerçevesinde en başta ele alınması gereken başlıklar;

- Biyomühendislik İlkeleri Çerçevesinde Ekolojik Rehabilitasyon
- Sıfır Atık ile Karbon Tutulumunu Artırmak (Atıkların işleme tabi tutularak geri kazanılması, rehabilitasyon sürecinde kullanılması)
- Kentsel Peyzaj ile Endüstriyel Yapı Stoğu ve Dönüşümünü İlişkin Kılmak
- Bitkisel Tasarım ve Yapısal Örtü Sistemleri vasıtasıyla İklim Duyarlı Peyzaj Tasarımı
- Uygun Toprak Hazırlığı, Adaptif Bitki Seçimi, Ekim ve Bakım Tekniklerinin Kullanılması
- Geçirgen Malzemeler (geçirgen tuğla, sertleştirilmiş solüsyonlu toprak vb.) vasıtasıyla Kentsel Drenaj Sistemlerine Katkı Sunmak
- Sürdürülebilir ve Geri Dönüştürülebilir Malzemelerin kullanımıdır.

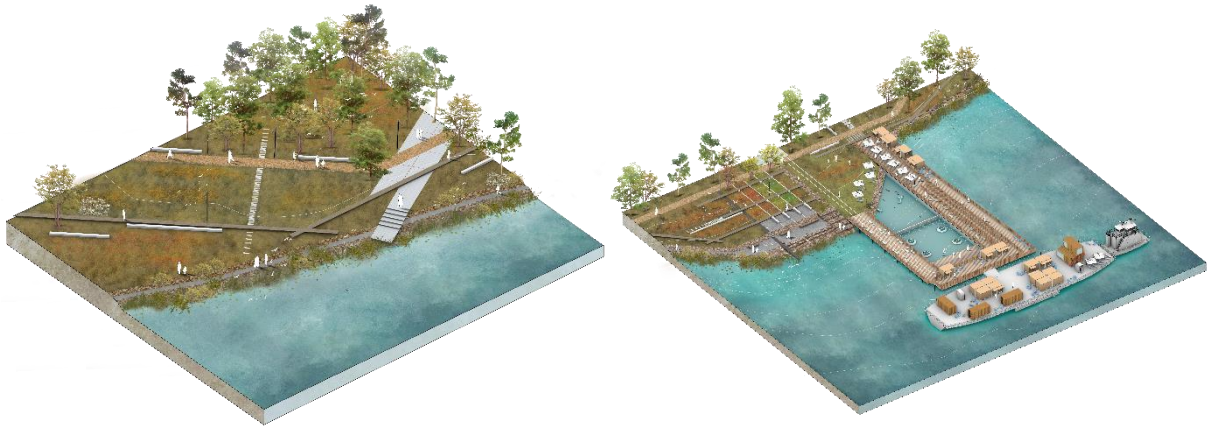
Alan genelinde yerel bitki türleri tercih edilecek ve komşu parselde yer alan park alanı ile ortak bir bitkilendirme stratejisi geliştirilecektir. Toplam proje alanının yaklaşık %60'ı açık alan olarak kurgulanmıştır. Bitkilendirilmiş alan toplamı da proje alanının %30'unu oluşturmaktadır. Peyzaj stratejisinde daimi sulama gerektirecek hiçbir bitkiye yer verilmemiştir. Dış mekanlar ve yapının geneli çevre ile ilişkili şekilde kurgulanmış, herhangi bir fiziksel bariyer ile çevrelenmeyerek hem deniz yönündeki kamusal alanlar ile hem de batıda yer alan park alanı ilişki içerisinde olması hedeflenmiştir. Yaya yürüyüş yolu bağlantıları ve yeşil alan kurgusu dış mekân sosyal faaliyetlerini teşvik edecek şekilde tasarlanmıştır. Gerek proje alanı içerisinde gerekse park bölgesinde, yıl boyunca görsel manzara sağlayan farklı tip ve çeşitlilikte bitkilerle donatılmış peyzaj düzenlemeleri yer alacaktır. Bunlara ek olarak park bölgesinde Kentsel Gıda Üretimi ve Topluluk Kent Tarımı Bahçeleri olarak tahsis edilmiş bahçe alanları yer almaktadır. Bu alanlarda yerel türlerin devamlılığını sağlamak hedefiyle üretim yapılacaktır. Ayrıca, afet senaryosunda kent tarımı bahçeleri kısıtlı miktarda da olsa kesintisiz gıda temini için bölgede konaklayanlara bir kaynak oluşturacaktır. Böylelikle yapının kendi kendine yetebilen kurgusu desteklenecektir.

Tüm bunların yanında iskele yapısı, öncelikli olarak Mavna'nın verimli şekilde kullanılabilmesi için planlanmış olup, aynı zamanda, 2 seviyeli kurgusu ve ortasında oluşturduğu havuz bölümü ile denizel araştırmaların yapılabilceği, araştırmacıların rahatlıkla saha çalışması yapabileceği bir altyapı da sunmaktadır.

Özetle, "Peyzajlar ve Ekosistemler" üzerine önerilen Yeşil ve Yapısal Yarı-Açık/Açık Alan fonksiyon ve mekânları;

Su İçi ve Kıyıda;

- "Ekolojik Dayanıklılığı Artırmak" ve "Taşkın Duyarlılık Oranının Düşürülmesi" amaçlarıyla;
 - Yoğun bir şekilde bitkilendirilmiş, "Kademeli ISLAH TERASLARI",
 - Teras kenarında su akışını düzenleyen ve toprak erozyonunu önleyici yüksek pürüzlü tekstüre sahip adaptif bitki örtüsü,
 - Biyolojik su toplama (tutma) alanları, "Su Bahçeleri",
 - İbrelili ve geniş yapraklı ağaç türlerini içeren ve uzun vadede plan değişikliği yolu ile özel mülk parselleri için de önerilen "VEJETATİF TAMPON Bölge",
- Rekreatif amaçlarla;
 - İç kıyı boyunca uzanan kesintisiz Gezinti ve Yürüyüş hatları,
 - Kıyıda Eğlence/Gösteri Sahnesi ile Manzara Seyir Platformları (merdivenler, basamak oturmalar),
 - Aktivite Çayırı/ Yer Örtücü Adaptif Yeşil Doku / Ortak sohbet alanları,
 - Ağaç altı oturma/dinlenme alanları olarak belirlenmiştir (Şekil 3).

Şekil 3. Su İçi ve Kıyı Bandı Öneri Peyzaj Görünümleri (ECO.laud; FREA Mimarlık; Studio İM, 2023).

Alanda eski beton döşemeler kırılarak doğal, organik kıyı değişimi sağlanmış, yeniden oluşturulmuş ön kıyı rekreatif ve renovatif amaçlı kullanılmıştır. Öneri dönüşüm birbirlerine girift vaziyette bulunan topuk zonu, şev zonu, şev üstü zonu ve geçiş zonundan oluşmaktadır. Topuk zonu, su toleransının yüksek olduğu bitkilerin bulunduğu bölge olarak ifade edilebilecek olup, bitkilerin alanda bulunan kayalarla birlikte çalışarak taşkın esnasında su hareketinin yavaşlatılmasını sağlayan, suyun toprağa sızdırılmasına yardımcı araçlardır. Taşkın riskinin bulunduğu geçiş zonuna ise, sucul bitkiler yerleştirilmesi suretiyle bitkili su hendeği düzenekleri

Şekil 5. Bina Yakın Çevresi Öneri Peyzaj Görünümü (ECO.laud; FREA Mimarlık; Studio İM, 2023).

Nihai vaziyet planıyla sonlanan bu “Peyzaj” (Şekil 6), sosyal işlevsellik açısından programın ağır yükünü üstlenen “Yapı”nın bu yükünü, çevresinde ürettiği açık-yarı açık mekânlarla paylaşacak, onu bütünleyecektir. Meydana gelebilecek olası su yükselmesi senaryolarına karşın kıyı kesiminin sert peyzaj karakterinden arınarak, “Yeşil- Sulak Alan Ağırlıklı Planlanması” bahse konu çevrenin “Sürdürülebilir Yönetimi” için esastır. Kentin bu denli göbeğinde planlanan bu alanlar, “Floristik Faktörlerin yanı sıra İzmir’in Karasal ve Sucul Faunası” açısından da büyük önem taşımaktadır. Proje genelinde enerji etkinliği; “Doğru Malzeme Seçimi ile Çevreye Doğru Yerleşme” olarak yorumlanmış olup, “Yeşil Alan Miktarının Artırılması Suretiyle Kentsel Isı Adası Etkisinin Azaltılması”, rüzgâr ve güneşten maksimum sağlamaya olanak tanıyan kitlesel, “Karma Bitkisel (İbrelili ve geniş yapraklı) Kullanımı”, geçirimli- yarı geçirimli yapısal malzeme kullanımı ile su yönetimi gibi tasarım ve planlama çözümlerinden faydalanılmıştır. Detaylı olarak yapı yakın çevresi ve yeşil alanlarda toplanan suyun bir kısmının geçirgen malzemeler vasıtasıyla zemin suyuna karışacağı, bir kısmının ise depolanarak yeniden kontrollü kullanılacağı öngörülmüştür.

KAYNAKÇA

ECO.laud; FREA Mimarlık; Studio İM. (2023). *İzmir Sürdürülebilirlik Merkezi (S-Hub) Mimari Proje Yarışması Proje Kitabı*.

Erdem, U., Çubukçu, K., & Ayyoob, S. (tarih yok).

İzmir Büyükşehir Belediyesi. (2023). *İzmir Sürdürülebilirlik Merkezi (S-Hub) Mimari Proje Yarışması Şartnamesi*. İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi.

Tonç, O. (2023). İzmir Kentsel Isı Adası Tespiti. *İzmir Kentsel Isı Adası Tespiti*.

Proje Ekibi:

<u>Peyzaj Proje:</u> Cemil Hamdi Okumuş (Peyzaj Mimarı) Ezel Yağmur Çebi Okumuş (Yüksek Mimar, Peyzaj Mimarı) Paşa Kaya (Mimar, Peyzaj Mimarı) Recai Toylan (Peyzaj Mimarı) Nazlı Hilal Ersoy (Peyzaj Mimarı)	<u>Mimari Proje</u> Emre Şavural (Mimar) Fatih Yavuz (Yüksek Mimar) Mert Ayaroğlu (Yüksek Mimar) Kaan Özdemir (Mimar) Kutay Kaynak (Mimar) <u>Yardımcılar</u> Bünyamin Demirel (Mimar) Sıla Kutlu (Mimar) Sümeyye Nur Kırımlı (İç Mimar) Kaan Küllüoğlu (Mimarlık Öğr.) Osman Yılmaz (Mimarlık Öğr.) Ebrar Taha Demirörs (Mimarlık Öğr.)	<u>Uzmanlıklar</u> Ömür Özger (İnşaat Mühendisi) Ömer Onur Yücel (Makine Mühendisi) Nüvit Sani Karaibrahmoğlu (Elektrik Mühendisi) Doç. Dr. İpek Gürsel Dino (Sürdürülebilirlik Uzmanı) İlkin Canlı (Yüksek Mimar) (Sürdürülebilirlik Uzmanı)
---	--	---